

LIDÉ TEĎ VÍC SPOŘÍ, PROSTĚ JSOU OPATRNÍ

Pandemie jen urychlila nutné změny

Patří k nejuznávanějším ekonomům v Česku. Profesor **Ing. MICHAL MEJSTŘÍK (68) CSc.**, přednáší nejenom na Institutu ekonomických studií na Karlově univerzitě v Praze, ale působil i v řadě mezinárodních institucí. Při první vlně pandemie koronaviru byl členem Ekonomického poradního týmu krizového štábu a je i členem současné expertní skupiny KoroNERV-20. Čeká nás kvůli pandemii celosvětová ekonomická krize? Jak se Češi budou muset změnit?

■ **Stále hlasitěji zaznívají varování, že kvůli pandemii přijde další krize, tentokrát ekonomická. Dá se jí ale vůbec v současné situaci vyhnout?**

Musíme si rozklíčovat příčinu a následek. Ekonomické změny, které bezpochyby přijdou, nejsou způsobené čistě současnou zdravotní krizí. Přicházející změny byly zřetelné už před ní, dění kolem covid-19 je jenom znatelně urychluje. V podstatě jde o jakési propíchnutí bubliny. Už v minulém roce před pandemií řada podnikatelů, počínaje třeba Warrenem Buffettem (americký miliardář, přezdívaný Věštec z Omahy, který získal většinu svého jmění chytrými investicemi, pozn. red.), začala stahovat peníze, s vědomím toho, že kvůli měnové politice států je příliš mnoho hotovosti na trhu. To se přelévá do finančních aktiv a některé akcie jsou předraženy. Vedle toho jsme svědky tzv. disruptivních inovací (radikálně průlomových změn v technologiích, které vytlačují ty stávající, pozn. red.)

■ **Co myslíte těmi průlomovými změnami? Inovace, které totálně mění podobu celých oborů, výroby. Jako příklad uvedu automobilový průmysl. V okamžiku, kdy spalovací motory nahrazujeme nově elektromotory, tak vlastně většina stávajících subdodavatelů dílů spalovacích motorů a převodovek končí. I když je to stálo třeba řadu let výzkumu, vývoje a nemalých investic. Najednou jsou z nich dinosaury. A i když přechod na elektromobilitu nebude asi tak rychlý a stále je navíc ve hře i vodíkový pohon, přesto je nepochybné, že to bude znamenat nové na-**

▼ **Příkladem revolucí na ekonomickém trhu je i emisními limity vynucovaný přechod automobilů od spalovacích motorů k elektrické energii (a v budoucnu možná i k vodíkovému pohonu). Tato změna zásadně mění řetězce dodavatelů.**

Jak tvrdé nás čekají ekonomické změny? Zřejmě zásadní. Podle ekonoma prof. Michala Mejstříka pandemie jen urychlila a akcelerovala změny, které ve světové ekonomice přicházejí.

„Zeman má pravdu, investice nemají volební hlas.“

technologie jí umožňuje vytvářet velmi složité tvary bez sestavování, a zjednodušit i logistiku. A teď si představte, kolik desítek vysoce kvalifikovaných subdodavatelů, kteří jsou bezesporu v tom starém koncep-

tu konkurenceschopní, musí skončit nebo změnit obsah výroby. To mimochodem znamená, že mohou skončit i jejich zaměstnanci. K těm zásadním změnám by prostě došlo i bez pandemie. Tyhle procesy probíhají i s postupující robotizací. A mluvím i o robotizaci služeb.

■ **Například?**

Když si třeba zavoláte na letiště, tak s vámi už nebude mluvit člověk, ale velmi inteligentní chat bot, jenž má nacvičené správné odpovědi. Navíc podobné systémy budou stále více pracovat s velmi sofistikovanou umělou inteligencí, díky níž se budou samy zlepšovat. Také můžete pozorovat, že koronakrize nejvíce zasáhla obory a firmy, které jsou nutně spojené s fyzickou přítomností lidí. Restaurace, fitka, maséři... Oproti tomu lidé, co vyvíjejí nějaké intelektuální nápady, programují a podobně, jsou na tom v tomhle ohledu podstatně lépe. Velký rozvoj zažívá v této krizi i internetový obchod a internetové služby. Třeba i rozvážka potravin nebo hotových jídel. Ty to ohromně nakoplo.

■ **I tyhle služby ale přece potřebují fyzickou přítomnost lidí.**

Ano, jenže mnohem menší. Mnoho servírek nebo číšníků se proto nyní přesunulo do skladů, kde jsou potřeba, nebo působí jako řidiči rozvážkových aut a podobně. A někteří mi dokonce tvrdí, že jim to vyhovuje, protože mají na rozdíl od hospody pevnou pracovní dobu. Když to shrnu, tak dost lidí se těmito přicházejícím změnám pořád uputně bránilo a nyní nemají zbylí.

■ **Vlády po celém světě se snaží různými daňovými úlevami a kompenzacemi snížit dopad ekonomických důsledků pandemie na celou populaci. Česká vláda má pro leto-**

šek schválený rozpočet s dluhem 500 miliard korun a pro další rok navrhla schodek 320 miliard. Má to ekonomicky smysl?

Pokud jde o jednorázovou záležitost a zadlužení naší země vůči HDP není ve srovnání s ostatními nějak obrovské, tak to smysl dává. (HDP, tedy hrubý domácí produkt, je používán jako měřítko pro výkonost států. Jde o celkovou peněžní hodnotu statků a služeb vytvořenou v daném státě v daném roce, pozn. red.)

■ **Prezident Miloš Zeman při svém vystoupení k rozpočtu ve sněmovně poznamenal, že nalévání peněz do ekonomiky má smysl pouze ve chvíli, kdy budou použity na investice a nikoli na spotřebu. Investice ale podle něj bohužel volební hlas nemají. Co vy na to?**

Je to pěkný a pravdivý bonmot. Politici se samozřejmě vedle investic snaží nalévat peníze i do spotřeby, která krátkodobě může zvyšovat HDP. Opravdu to ale může fungovat jenom jednorázově. Je navíc velmi důležité, ke komu ty peníze doputují, protože spousta lidí bude mít tendenci spíše k úsporám, ne k tomu, aby všechny peníze, co dostanou, utratili.

■ **Takže neplatí, že z miliardy rozdané lidem by se na DPH a dalších daních vrátilo státu třeba 800 milionů?**

To je přehnané evidentně. V ekonomice používáme slovo multiplikátor (znásobovač), a ten jde nyní razantně dolů. V příznivé ekonomické atmosféře lidé značnou část úspor uvolňují, v krizových časech naopak spoří. Prostě jsou přirozeně opatrní. A s tím musí politici při zavádění ekonomických opatření počítat. Často se pak stane, že to občané berou jako nějaký desátek, výkupné, považují to prostě za svůj nárok. Jsem

spíše pro to, aby vláda zasahovala tam, kde je to na místě. Bohužel se to ne vždy daří.

■ **Konkrétně?**

Třeba to, že když se na jaře podařilo z hlediska koronakrize uspět, vedlo to k tak hlubokému uspokojení, že jsme se pak s odpuštěním vykašlali na všechny ty rizikové skupiny. Bohužel. V té první fázi jsem byl v ekonomickém poradním týmu krizového štábu. Dělalí jsme všechny možné propočty, co se má a nemá udělat. Připravovali jsem různé modely. Z mého pohledu bylo smysluplné například prominutí nejrůznějších odvodů.

„Italové si zvykli brát půjčky jako dar.“

■ **Nerozumím té souvislosti ekonomiky a ochrany rizikových skupin.**

Souvislost je jasná. Pokud jsme si svými kroky zadělali z pohledu úmrtnosti na velký problém, tak to nyní samozřejmě musíme řešit tvrdými ekonomickými restrikcemi. Teď v říjnu tvořili lidé nad 65 let patnáct procent odhalených pozitivních případů nákazy, ale mezi hospitalizovanými jich bylo přes 70 procent. Právě oni vám nakonec zaplní nemocnice a zásadně zvýší počet mrtvých. To pak vede k tvrdším opatřením s daleko větším ekonomickým dopadem. Měli jsme prosadit systematické testování těchto lidí, především v domovech důchodců a podobných zařízeních. Vždyť ty sou-

časné levné antigenní testy stojí okolo jednoho dolaru.

■ **Vláda tohle přece nyní dělá.**

Jenže se čtyřměsíčním zpožděním. Ale zároveň podotýkám, že to není organizačně vůbec jednoduché. V domovech seniorů musíte testovat i pracovníky, musíte mít kapacitu pozitivně testované nějak v tom zařízení oddělit od zdravých a podobně. Nebo třeba ty, kteří jsou po nemoci zase fit, umístit do nyní stále ještě prázdných lůžek.

■ **Ještě k tomu, jak se státy po celém světě zadlužují... „Tiskne“ se stále více peněz, v USA to už od roku 2008 eufemicky označují za „kvantitativní uvolňování“. Jako běžný občan své půjčky musím platit, u států tuhle snahu nevidím. Jak tohle skončí?**

To, co říkáte, má svoje rozumné jádro, je to ale malinko složitější. V otázce mícháte dohromady monetární (peněžní) politiku, tedy i vydávání nových peněz do oběhu, s politikou fiskální (rozpočtovou) - chcete-li zadlužováním, půjčováním peněz na trzích pomocí cenných papírů, dluhopisů. Samozřejmě pokud se tyhle dvě věci spojí, tak to na jednu stranu přináší inflaci (snížení kupní síly peněz, kdy zboží v obchodě a služby zdražují, a za dejme tomu 100 korun si toho pak nakoupíte méně, pozn. red.), na druhou stranu to zlevní splácení dluhů. Jde o míru, nese to samozřejmě rizika příliš velké inflace, někdy i hyperinflace.

■ **A to samotné půjčování peněz?**

Pokud ekonomika roste rychleji než samotné zadlužení, tak to není tak velký problém. Mnohem důležitější číslo, než kolik skutečně stát dluží, je poměr jeho dluhu k HDP.

Úspěšné zvládnutí krize na jaře vedlo k uspokojení. Podle Mejstříka se bohužel zapomnělo na nejzranitelnější část společnosti, seniory. Právě jich se druhá vlna pandemie dotýká nejdrastičtěji, a to přináší i nucené zastavování ekonomiky.

Třeba míra zadlužení České republiky se v posledních letech díky prosperitě a rostoucímu HDP snížila (v letech 2012 a 2013 byl státní dluh 41,1 % vůči HDP, loni už jen 29 %, pozn. red.). Laicky řečeno tento ukazatel v podstatě investorům říká, jaká je vaše schopnost splácet. Takže ani současné další rekordní zadlužování tuhle naši schopnost splácet dluhy nezvedne natolik, pořád budeme mezi nejlepšími v EU.

■ **No dobře, ale žádné ekonomické perpetuum mobile neexistuje. Nemůže to jít donekonečna.**

Souhlasím. Existují rizika. Je důležité, aby se obnovil ekonomický růst a tím se jakoby ztráty vymažou. A v tom je zakopaný pes. Poměry musí být nastaveny tak, aby takový rozpočtový impuls byl jenom jednorázový. Nejhorší je nastavit pravidla tak, abychom se museli i dále zadlužovat.

■ **Co nedávná novela zákona o České národní bance? Ta umožňuje ČNB za nově emitované peníze skupovat české státní dluhopisy od investorů a tím držet úroky nízké. To by vládě umožňovalo půjčovat si pořád levně, ne?**

Připravuje to půdu na situaci, kdy by to bylo potřeba. U nás se to ale zatím nikdy nepoužilo. A to z jednoduchého důvodu, že se státní dluhopisy prostě prodávaly velmi dobře na trhu samy.

■ **Ale Evropská centrální banka podobné věci dělá už dávno. Jak do toho zapadá současný evropský záchranný program v obří výši 750 miliard euro (kolem 20 bilionů Kč), který má sloužit k zacelení ztrát jednotlivých států po koronakrizi? 390 miliard eur bude z fondu obnovy rozděleno jednotlivým zemím EU jako grant (Česko dostane 8,7 miliardy eur, tedy přes 230 miliard Kč) a zbylých 360 miliard eur bude připraveno na zvýhodněné půjčky. Evropská unie si oněch 750 miliard eur půjčí a za dluh, jenž se má začít splácet v roce 2028 hlavně z nově zavedených daní, budou ručit všechny členské státy.**

Evropa nebyla dlouho ochotná poskytovat společné solidární půjčky a Evropská centrální banka (ECB) to řešila skupováním málo bonitních cenných papírů Řecka nebo třeba Itálie a dalších států. Tím jim vlastně přidává peníze, které jim jakoby z rozpočtu EU nepatří. To způsobilo, že se přebytek likvidity (peněz) vlastně přelával ze severu kontinentu - především z Německa - do jižních států. Němci byli proti a došlo to tak

daleko, že letos v květnu jejich ústavní soud v Karlsruhe prohlásil, že tento postup je nelegitimní a vzeprél se Evropské centrální bance i Evropskému soudnímu dvoru. Proto se nyní poprvé v historii v EU dohodlo, že se k získání oněch 750 miliard eur (tzv. eurobonds) zadluží jakoby celá EU.

„K dlužníkům se Amerika chová jinak než Evropa.“

■ **Protože kdyby si třeba právě Řecko nebo Itálie půjčovaly na finančních trzích samy, měly by kvůli svému zadlužení extrémně vysoké úroky?**

Kvůli dosavadnímu odkupování ze strany ECB ty úroky vysoké už neměly. Jejich vlastní sazby byly díky téhle finanční injekci v podstatě podobné těm u běžných ekonomik. A nyní tedy přichází společné eurobonds, ovšem země jako Německo nebo Nizozemí jejich využití chtěli mít co nejvíce pod kontrolou. Bojí se, že se opět tyhle prostředky promrhají a ony za to budou muset zaplatit. A dá se je chápat. Podle oficiálních dat se třeba v Řecku až 50 % úvěrů splácí velmi pomalu nebo vůbec. V roce 2018 tam malé a střední podniky platily pozdě u 75 % úvěrů.

■ **A co bude tedy následovat?**

Ukazuje se, že ani po více než deseti letech nedokázala Evropa vyřešit ekonomické problémy nejenom Řecka, ale například ani Itálie, což je mnohem větší země a násobně větší problém. HDP Itálie už 25 let neroste! Pořád jenom osciluje, tu se malinko zvýší,

▼ **V Itálii se ekonomické problémy kumulují dlouhodobě, HDP Itálie už neroste 25 let. Nepomohlo ani skupování italských státních dluhopisů Evropskou centrální bankou.**

Digitalizace a obchodování přes internet. To je podle Michala Mejstříka jediná cesta, jak v celosvětovém měřítku uspět v příštím období. Evropa v tomhle ohledu stále více zaostává za USA, a především Čínou.

jindy zase sníží. Na to, kolik dostávají Itálové pomoci přes různé fondy a intervence, jsou jejich výsledky fakt slabé. Já mám Itálie rád a samozřejmě tam je i dost úspěšných lidí, ale funguje tam zároveň obrovská byrokracie, velký státní aparát. Nejsou schopni si ani snížit počet svých poslanců, přitom mají jeden z největších zákonodárných sborů v Evropě (630 poslanců plus 321 senátorů, pozn. red.). V podstatě si zvykli, že půjčka je v podstatě dar. Problém je, že v konečném důsledku velká část peněz končí v rukou nějaké skupiny elit. Sociální nůžky se rozvírají a vzniká tam spousta levicových hnutí. Místo, aby se situace napravila, tak to eskaluje. Systém drhne, a to poznamenává celou EU, která řeší něco, co si Itálové už dávno měli vyřešit sami. A nyní do toho přichází v podobě pandemie ještě další rána. Pokud se nepovede nastartovat změny, pak už moc prostoru skutečně nezbyvá.

■ **Jak je tedy možné, že kritizované vydávání nových peněz funguje třeba v USA, kde už ho praktikují ve velkém minimálně od roku 2008?**

Americká vláda si ale zároveň také půjčuje a roční rozpočet USA je v obrovském deficitu. (Vloni byl v mínusu 3,132 bilionů dolarů, v přepočtu 73 bilionů Kč, oproti roku 2018 se tedy schodek více než ztrojnásobil. Celkový státní dluh přitom dělá 26,7 bilionu dolarů a zadlužení vůči HDP 79,2 %, pozn. red.) Jejich situace je ovšem jiná především v tom, že americký dolar je nepoužívanější celosvětové platidlo. Absolutně nejvyšší počet obchodů se uskuteční právě v dolarech, proto mají výhodu jakési svrchovanosti. Co vydají, to po světě prostě vezmou. Pod nimi je v tomhle ohledu Japonsko a Čína, a také euro je z tohoto pohledu „druhořadé“ platidlo. A rozdíl mezi USA a Evropou jsou ještě v jednom podstatném ohledu. V přístupu k dlužníkům. Když nebudete splácet hypotéku v Evropě, tak vám prodají dům a v lepším případě se z něj zaplatí všechny dluhy, ale vy v každém případě máte negativní zápis a jen těžko budete pak shánět nový úvěr. A nesplacený zůstatek úvěru včetně sankčních plateb se s vámi povleče a může vyústit v další exekuce vašeho majetku. V USA je to jinak, riziko je více na investorovi, tedy na bance. Ve chvíli, kdy nemáte na splácení hypotéky, vám investor restrukturalizuje úvěr, anebo vrátíte klíče od domu. A tím jste v podstatě čistí, byť se sníženým kreditním skóre. Proto když pustíte další peníze do ekonomiky v USA, tak banky mají opět klienta, kterému mohou znovu půjčovat, protože ti lidé jsou oddlužení.

■ **Sám jste říkal, že kvůli přebytku likvidity (peněz) jsou některé firmy na burze silně nadhodnocené. Mnozí vaši kolegové ekonomové mluví o tom, že tenhle fakt stojí i za přežíváním takzvaných zombie firem, které by už za normálních okolností zkrachovaly. Souhlasíte?**

Existují na to dokonce velmi podrobné studie. Nejenom měnová politika, ale i různé druhy subvencí, daňových výjimek a podobně vedou k tomu, že na trhu zůstávají zombie společnosti. Existuje spousta vyhlášených značek, které pouze z titulu své historické úspěšnosti pořád polykají peníze, i když už jsou neefektivní a nemají konkurenceschopné produkty. Naproti tomu celá progresivní odvětví, která by tyto prostředky potřebovala k růstu, je naopak nemají.

„Je tam drsný kapitalismus. Uspěj, nebo umři.“

■ **Je to problém hlavně Evropy?**

Nejenom. Podobné je to v menší míře také v USA, ale třeba i ekonomicky dravá Čína, kde byste to v současné době nepředpokládali, má v regionech většinou státní moličky, jež si nikdo neodvažuje zavřít. I když

Tištění dalších peněz způsobuje i předražení cen akcií některých podniků a umělé udržování těch firem, jaké by jinak už zkrachovaly. Euro je jako platidlo v celosvětovém měřítku stále druhořadá měna, většina obchodů se stále dělá v dolarech.

vyrobí úplně nesmysly, tak pořád dávají práci milionům lidí v daném městě, a to je prostě politicky důležité. Lidé bez práce nejsou spokojení lidé.

■ **Když mluvíte o Číně, zdá se, že i když koronavirus přišel právě odtud, vyjde z pandemie ekonomicky skoro nejlíp.**

Kvůli svému autoritářskému systému dokázali Číňané v době krize velmi rychle uzavřít rozsáhlé části své ekonomiky. V dnešním globalizovaném světě tím ale zároveň ještě před příchodem pandemie do Evropy nebo do USA narušili spoustu dodavatelských řetězců. Najednou nebyly díly a další komponenty v různých oborech, od zdravotnictví až po výrobu aut. Takže ekonomicky byly další země postiženy ještě před samotným rozšířením viru. A zatímco v Číně už se ekonomika po znovuotevření zotavovala, na další části světa teprve dolehla pandemie.

■ **Americký prezident Donald Trump byl k Číně hodně nesmlouvavý. Ted' prohrál volby, vystřídá ho letitý diplomat Joe Biden. Znamená tahle výměna i to, že Čína přebere pozici světové ekonomické velmoci číslo 1 od USA rychleji, než se čekalo?**

Tomu procesu se stejně nedá zabránit. Prostě 1,4 miliardy lidí v Číně je proti 320 milionům Američanů násobně více. Budoucí svět vidím jako souboj těchto dvou konkurentů - USA a Číny. Evropa v tomhle století zásadně ztrácí a bude ztrácet. Američané mají výhodu, že dokážou neuvěřitelně úspěšně podporovat inovativní procesy. Navíc, když někdo zbankrotuje, vůbec ho to nediskvalifikuje a může zkusit štěstí v byznysu znovu. Koneckonců Trumpovi se to povedlo několikrát. V Evropě jste prostě poznamenaný.

■ Takže Trumpova politika zavedení cel na čínské zboží a tlaku na firmy, aby z Číny přesunuly výrobu jinam, nebyla úspěšná?

Jen částečně. Čína je a bude prostě největší trh na světě a má proto v jednáních opravdu velký manévrovací prostor. Když vás na svůj trh nepustí, máte značný problém. Navíc jsou Číňané mimořádně schopní vyjednávači. Z části se ale už výroba stejně z Číny odsouvala pryč. Nikoli kvůli Trumpovi, ale protože ve spoustě lokací už jsou čínské platy srovnatelné třeba s těmi našimi. (To pak „prodražuje“ výrobu. Podle webu China-daily.com.cn byla vloni průměrná mzda ve 37 největších čínských městech v přepočtu 27 640 Kč, nejvíc pak v Pekingu 36 640 Kč. Celonárodní průměrný čistý plat, tedy po zdanění, činil v roce 2018 v přepočtu 22 470 Kč, tedy jen o pár stovek méně než tehdy v Česku. Průměrný plat Číňana se zvedl od roku 1980 o téměř 900 %, pozn. red.) Prošli obrovskou přeměnou a nebývale se rozrostla střední třída, takže z výroby světa jsou nyní i trhem, který obrovské množství zboží sám spotřebovává. V Číně jsem svého času působil jako předseda Mezinárodní obchodní komory i v rámci jiných mezinárodních struktur a potvrzuji, že vliv Číny v celé Asii nadále roste. Po desítky let na sto tisíc Číňanů pravidelně každoročně studovalo v USA. Mnozí z nich se do rodné země vrátili, protože nejlépe se prostě vydělává tam. Mají menší konkurenci. A to jsou velmi chytří a dynamičtí lidé.

■ Lidé, kteří z Číny v posledních letech přijeli, tvrdí, že v téhle komunistické zemi vládne někdy až neuvěřitelně tvrdý kapitalismus.

S tím souhlasím. A někdy je to kapitalismus z 19. století. Prostě bez servítek. V nějakém

▼ **Zakladatel internetového impéria Alibaba Group Jack Ma je považován za druhého nejbohatšího Číňana. Na té nejvyšší úrovni však musíte spolupracovat s režimem, jinak dostanete přes prsty (podobně je to ostatně v Rusku). Za obrovského zájmu potencionálních investorů měl Jack Ma uvést na burzách v Šanghaji a Hongkongu novou platební platformu, čínské úřady mu ale den před prodejem akcií obchod zakázaly.**

takzvaně menším městě o deseti milionech lidí najdete spoustu venkovanů, kteří pracují ilegálně. Ti si ani nemohou vzít s sebou děti. V podstatě nemají žádná práva. Je to velmi drsné. Nějaké sociální dávky? Zapomeňte. Když opustili svoji provincii, tak by o něco podobného stejně přišli. Takže tvrdý kapitalismus, ale jen pokud úřady dovolí. Když jste opravdu velký hráč, tak můžete dostat přes prsty. Třeba jako Jack Ma (56letý podnikatel a filantrop, podle amerického časopisu

„I žebrák na ulici má svůj QR kód.“

Forbes druhý nejbohatší Číňan s majetkem 48,2 miliard dolarů – bohatší je v Číně s 59,9 miliardami dolarů jen 49letý Ma Huateng, boss internetové a technologické společnosti Tencent, pozn. red.). Jack Ma založil internetovou společnost Alibaba Group a upsal ji na burze v New Yorku. Spousta Američanů dneska vlastní akcie Alibaby a podporují ji, třeba i proti „svému“ Amazonu. Když Jack Ma připravoval novou část svého impéria v podobě platební platformy AliPay - Ant na vstup na burzy v Hongkongu a Šanghaji, měl obrovské množství objednávek. Den

před upsáním emise cenných papírů ale čínské regulační orgány oznámily, že tím porušuje předpisy a zamítly ji.

■ A...?

Ukazuje to jediné. Pokud nejste konformní s požadavky vlády, tak čínská autoritativní byrokracie je naprosto nemilosrdná. Navíc je zneklidňující, jak Číňané dokázali neuvěřitelně rychle masově digitalizovat různé struktury své společnosti. Jste sledování softwaru na rozlišení obličejů, nejmenší prohřešky způsobí váš propad v kreditním sociálním systému, který vás neustále hodnotí. Úplný Big Brother. (Národní kreditní systém by měl být kompletně spuštěn do konce roku 2020. Přes mobily, počítače, bankomaty i pouliční kamery neustále úřady sledují, co člověk dělá. A vyhodnocuje se vše – od daňových úniků až po to, že šel někdo na přechodu na červenou. Člověk podle toho dostává kredity, jejíž výše pak rozhodne o míře jeho sociálního zabezpečení – počínaje výší některých poplatků, dostupností hypoték či rychlostí internetového připojení až po ceny letenek, přístup k lepšímu vzdělání nebo k manažerským pozicím ve státních firmách či velkých bankách, pozn. red.)

■ Osobně bych nechtěl v ničem podobném žít.

Ti lidé to akceptují proto, že jim to ve velké většině přináší ekonomický blahobyt. Ale oni digitalizovali i obory, kde je to důležité a nás to teprve čeká. Hezky je to vidět třeba na významném obchodním středisku I-wu. Bývalo tam výstaviště o milionech metrů čtverečních, kam si obchodníci jezdili při veletrzích pro zboží. Nyní je tohle obchodování kompletně digitální, sedí tam lidé u počítačů, virtualizují modely zboží a dělají dokonce výrobky na míru podle vašich představ. Mimochodem, nyní tam ovládli celosvětový trh s vánočními ozdobami. Přitom v tom neměli vůbec tradici. Prostě přišla objednávka, udělali kalkulaci a dnes vyrábí skoro 90 % těchto ozdob na světě.

V Číně dělají obrovské pokroky v inovacích a technologiích, už dávno nejsou jen „montovnou světa“. Dnes už si třeba na „tržističích“ můžete na dálku objednat i výrobu věcí na míru, klidně ušití jenom jedné šaty. „Kolegyně to chtěla otestovat, a poslala poptávku. Ve výsledku ji šaty nabídly tři firmy s příslibem 95procentní úspěšnosti, že jí budou sedět. Jednu firmu vybrala a šaty jí doručili. A opravdu jí padly,“ říká prof. Mejstřík. Čína ale používá technologie i pro sledování vlastních občanů za pomoci kamer, umělé inteligence a internetového připojení.

■ Až děsivě efektivní.

Taky mě zaujalo, že skoro nikdo už neplatí kartou, všechno jen za pomoci chytrého mobilu a QR kódů. Platební terminály jsou moc drahé. Dokonce i žebrák na ulici má svůj QR kód, aby mu lidé mohli poslat peníze. To jsem osobně viděl. Chci ale zdůraznit, že Čína není z mého pohledu hodná následování. Kombinuje historický autoritativní režim s drsným kapitalismem typu „uspěj, nebo umři“. Mnohem bližší je pro nás v Asii relativně malá Jižní Korea (52 milionů obyvatel, pozn. red.) obklopená mnohem většími konkurenty plus Severní Koreou. Přesto patří k předním svě-

tovým inovátorům (telefony Samsung, automobilky Hyundai a Kia, domácí spotřebiče LG, boj s koronavirem..., pozn. red.).

■ Jak dlouho se budeme vymotávat z ekonomických důsledků koronakrizy?

To je velmi těžké předpovědět, když netušíme, kdy to skončí. Budou se lidé ochotni nechat očkovat, až bude vakcína? Bude po druhé vlně následovat nějaká třetí nebo čtvrtá, která opět povede k zavírání podniků a omezování obchodu? Kolikrát budeme muset ještě zastavovat či omezovat ekonomiku? A k vymotání z téhle krize... Pokud se nám podaří přechod k digitaliza-

ci a zvládnout účinky všech inovací, o nichž jsem mluvil na začátku, tak to nemusí být tak bolestné. Celá řada výroby bude zaměřena prostě trochu jinak. Takže místo motorů do aut můžeme dělat třeba baterie, které je budou napájet, a podobně. Nabízí se celá řada cest. Některé procesy jsou nastartované a je potřeba je dotáhnout do konce. To ovšem neudělá stát, ale soukromý sektor a jeho investice. Stát k tomu ovšem musí vytvořit vhodné podmínky.

Josef Hympl

